

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREGI LEVÉLTÁRI ÉVKÖNYV
XXII.

A MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI
LEVÉLTÁR KIADVÁNYAI
I. ÉVKÖNYVEK
22.

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREGI
LEVÉLTÁRI ÉVKÖNYV
XXII.

Nyíregyháza
2021

Sorozatszerkesztő
Kujbusné Mecsei Éva

Szerkesztette
Kujbusné Mecsei Éva

A szerkesztő munkatársa
Bánszki Hajnalka

Lektorálta
Galambos Sándor
H. Németh István

A kötet megjelenését támogatta:
Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjteményi Kollégiuma

Borítóterv
Nagy Attila

Nyomdai előkészítés
Máté István

ISSN 2064-5732

Kiadja a Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára
Felelős kiadó Kujbusné dr. Mecsei Éva igazgató

Készült a Pátria Nyomdában példányban
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	9
LEVÉLTÁR ÉS LEVÉLTÁROS	
Künstlerné Virág Éva Pászthóy Máté, Szatmár vármegyei jegyző hivatali működése (1629–1640)	13
Barabás László Egy életút mozaiktöredékei <i>Osváth Lajos Bihar vármegyei főlevéltáros magándimenziói</i>	25
Szabó Géza Hársfalvi Péter a történész, a tanár és a közéleti ember	37
Láczay Magdolna A paraszti művelődés napjaink mezőgazdasági kultúrájában <i>Főhajtás Balogh István munkássága előtt</i>	47
Szendiné Orvos Erzsébet Válogatás Balogh István és Szabó Magda levelezéséből <i>(Forrásközlés)</i>	61
Sallai József Emlékek a középiskolás kollégista Nagy Ferencről	75
Takács Tibor Egy „régí vágású” értelmiségi a politikai rendőrség célkeresztjében <i>Margócsy József megfigyelése 1959-től az 1970-es évek elejéig</i>	81
Czapárné Helmeczi Alíz – Kujbusné Mecsei Éva Margócsy József irathagyatéka a Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltárában <i>(Fondismertető)</i>	97
Kocsis György Dr. László Géza (1951–2003) főlevéltáros válogatott bibliográfiája	105
Kocsis György Henzsel Ágota (1959–2018) főlevéltáros válogatott bibliográfiája	111
Kujbusné Mecsei Éva Új utakon a szabolcsi levéltár <i>A Szabolcs-Szatmár megyei Közlevéltár megalakulása és működése (1945–1952)</i>	117
Csatáry György – Kutassy Ilona Emlékek a Kárpátaljai Területi Állami Levéltár és a Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára több évtizedes kapcsolatáról	127

MEGYÉN INNEN, MEGYÉN TÚL

Németh Péter	
A Bátoriak első vára: Ecsed	145
Bilkei Irén	
Hatalmaskodási esetek a zalai konventek Mohács utáni hiteleshelyi okleveleiben	157
Mohácsi Endre	
Dóczy András tevékenysége felső-magyarországi kapitányságának kezdetéig	169
Nagy Dóra	
Egy 17. századi erdélyi udvarbírói utasítás kiegészítése <i>(Forrásközlés)</i>	181
Kovács Melinda	
Bereg, Szabolcs és Szatmár vármegyei források az egri káptalan levéltárában	191
Novák Veronika	
Csallóközi községi pecsétek	211
Papp Klára	
Császi Miklós ügye a debrecenieikkel	225
Laczlavik György	
A Károlyi család birtokai a 18. században	241
Fazekas Rózsa	
„Csákó csak egy van!” <i>Gróf Károlyi György az 1850-es és az 1860-as évek falkavadászatain</i>	259
Wilfried Forstmann	
„Ezen szörnyű év utolsó napja” <i>Harry Kessler gróf naplója (1918. december 31. kedd, Berlin)</i>	279
Gottfried Barna	
Pillanatképek egy erdélyi református lelkész életéből <i>(Barabás Samu)</i>	287
Szemán László	
Trianon sorsüldözöttjei <i>Menekültek és vagonlakók Nyíregyházán 1920-ban</i>	301
Zsoldos Ildikó	
Trianon következményei Vécsey László ungszennai uradalmában	313

Garas Norbert	
„Lelkitusám, amely idegeimet annyira megrongálta”	
<i>Csúry István pátrohái református lelkipásztor és gyülekezete</i>	
<i>a huszadik század sodrában</i>	325
Bene János	
Nyírségi tüzérek Varsó alatt 1944-ben	
<i>Részletek dr. Horthy György naplójából (Forrásközlés)</i>	335

NYÍREGYHÁZA ÉS KÖTŐDÉSEI

Valuch Tibor	
Sors – történelem – társadalom	
<i>A személyes történelem lehetőségei és kérdései</i>	345
Reszler Gábor	
Városiasodás és komfort Nyíregyházán a 19–20. század fordulóján	361
Bánszki Hajnalka	
Ébredési mozgalmak a nyíregyházi evangélikus gyülekezetben	
a 20. század első felében	373
Kövér György	
Egy Nyíregyházáról származó Domanovszky-tanítvány: Lukács Zsófia	385
Kührner Éva	
A műkedvelő színjátszás Nyíregyházán 1945 után	397
Smid Enikő	
Részletek Ferencz Miklósné Kovács Gizella nyugdíjas pedagógus naplójából	
(1985, 2003)	
<i>(Forrásközlés)</i>	409

ELŐSZÓ

Kedves Olvasó!

A levéltár a nemzet emlékezte. A levéltárosok a küldetés végrehajtói, akik nemcsak az iratok őrzői és feldolgozói, hanem e szellemiség letéteményesei is. Mindennapjainkat így a múlt megmaradt forrásainak közelsége határozza meg. Munkánk fontos része a helytörténet megismerésének ösztönzése, segítése. Mi magunk is igyekszünk jó példát mutatni saját történetünk feltárásával, elődeink tiszteletével.

Évkönyvek sorozatunk 22. kötetét volt kollégáink emlékének szenteljük. Szerzőink személyes ismeretségük vagy a kutatási témájuk révén voltak szorosabb kapcsolatban a nyíregyházi levéltár elhunyt vezetőivel, munkatársaival. Igazgatóink, Kiss Ernő, Kolléga-Tarsoly Sándor, Hársfalvi Péter, Balogh István, Gyarmathy Zsigmond és Nagy Ferenc mellett tisztelegünk volt tudományos munkatársaink, Henzsel Ágota és László Géza, továbbá Margócsy József helytörténeti tanácsadó előtt, akinek gazdag írásos hagyatékát mi őrizhetjük.

A tanulmányok egy része felidézi a levéltár történetének 1-1 időszakát a 17. századtól napjainkig, áttekintve tevékenységét, bemutatva vezetőjének szakmai életútját, vagy éppen olyan aspektusból világítva meg életét, jellemét, amelyet kevésbé ismertünk. Az írások másik nagy csoportja izgalmas barangolásra hív térben és időben. Szatmártól Mátyusföldig, Zalától Szabolcson, Szatmáron át Heves megyéig villannak fel előttünk a különböző korok történései, a hajdani életek. A kötet harmadik fejezetében a Nyíregyháza-hoz kötődő munkák kaptak helyet. A város történetét ezek az új kutatások különböző aspektusból gazdagítják.

Köszönettel tartozunk az országhatáron belül és túl lévő levéltárakban, tudományos intézményekben dolgozó kollégáknak, akik fontosnak tartották, hogy egy tanulmánnyal részesei legyenek ennek az emlékkötetnek, így idézve fel az elmúlt évtizedekben a nyíregyházi levéltárosokhoz fűződő szakmai kapcsolatukat.

A kötet nyomdai költségeinek fedezését a Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjteményi Kollégiuma támogatta.

a szerkesztő

